

Європейська хартія регіональних і міноритарних мов: труднощі комунікації України з Радою Європи

Доповідає :

Луньо Марта

Студентка групи ФЛЛ-11м

Керівник – проф. Мацюк Галина Петрівна

Історія та ратифікація хартії

Оригінальна назва

Європейська хартія
регіональних або міноритарних
мов була прийнята у 1992 році
під оригінальною назвою
"European Charter for Regional or
Minority Languages".

Ратифікація Україною

У 2003 році Україна
ратифікувала Європейську
хартію регіональних або
міноритарних мов, зробивши
важливий крок у міжнародних
зобов'язаннях щодо захисту
прав національних меншин та
їхніх мов.

Перелік мов

Регіональні мови і мови меншин в Україні: російська, білоруська,
болгарська, угорська, молдовська, кримськотарська, румунська, польська,
грецька, ромська, словацька, німецька, караїмська, ідиш, гагаузька та
інші.

Неправильні відповідники: єврейська мова, молдавська мова

Причини створення хартії

Загроза зникнення міноритарних мов

Одним з ключових факторів, що спонукали до створення Європейської хартії регіональних мов або мов меншин, була стурбованість щодо загрози зникнення багатьох міноритарних мов у Європі.

Захист культурної спадщини

Хартія була покликана захистити культурну спадщину Європи, яка втілена в різноманітних регіональних та міноритарних мовах, що є невід'ємною частиною європейської ідентичності.

Право людей мати власну ідентичність

Ще однією важливою причиною створення Хартії було визнання права людей на власну мовну та культурну ідентичність, що є невід'ємною частиною їхнього права на самовизначення.

Загрози та права меншин

Загроза зникнення міноритарних мов

Регіональні та міноритарні мови часто не мають офіційного статусу чи підтримки з боку держави. Ці мови стають непопулярними серед носіїв і поступово зникають. Хартія спрямована на захист таких мов і стимулювання їх використання.

Захист культурної спадщини

Мова є невід'ємною частиною культури. Зникнення мови означає втрату унікальних традицій, звичаїв і знань, які передавались через покоління.

Право людей на ідентичність

Етнічні і мовні меншини мають право на свою ідентичність. Хартія підкреслює значення рівності всіх громадян незалежно від їхньої мовної належності.

Основні положення хартії

1

Заохочення вивчення та використання

Хартія закликає до заохочення вивчення та використання регіональних і міноритарних мов у школах, медіа, культурних установах та офіційному спілкуванні.

3

Заборона дискримінації

Хартія забороняє дискримінацію за мовною ознакою.

2

Підтримка двомовності

Хартія передбачає підтримку двомовності в регіонах, де такі мови використовують.

Застереження до змісту хартії

1

Ратифікація з великою кількістю застережень

Хартію було ратифіковано Законом України від 24 грудня 1999 року з великою кількістю застережень. Стаття 21 Хартії дозволяє державам робити застереження до пунктів 2-5 статті 7, але в Україні застереження були буквально до всієї Хартії.

2

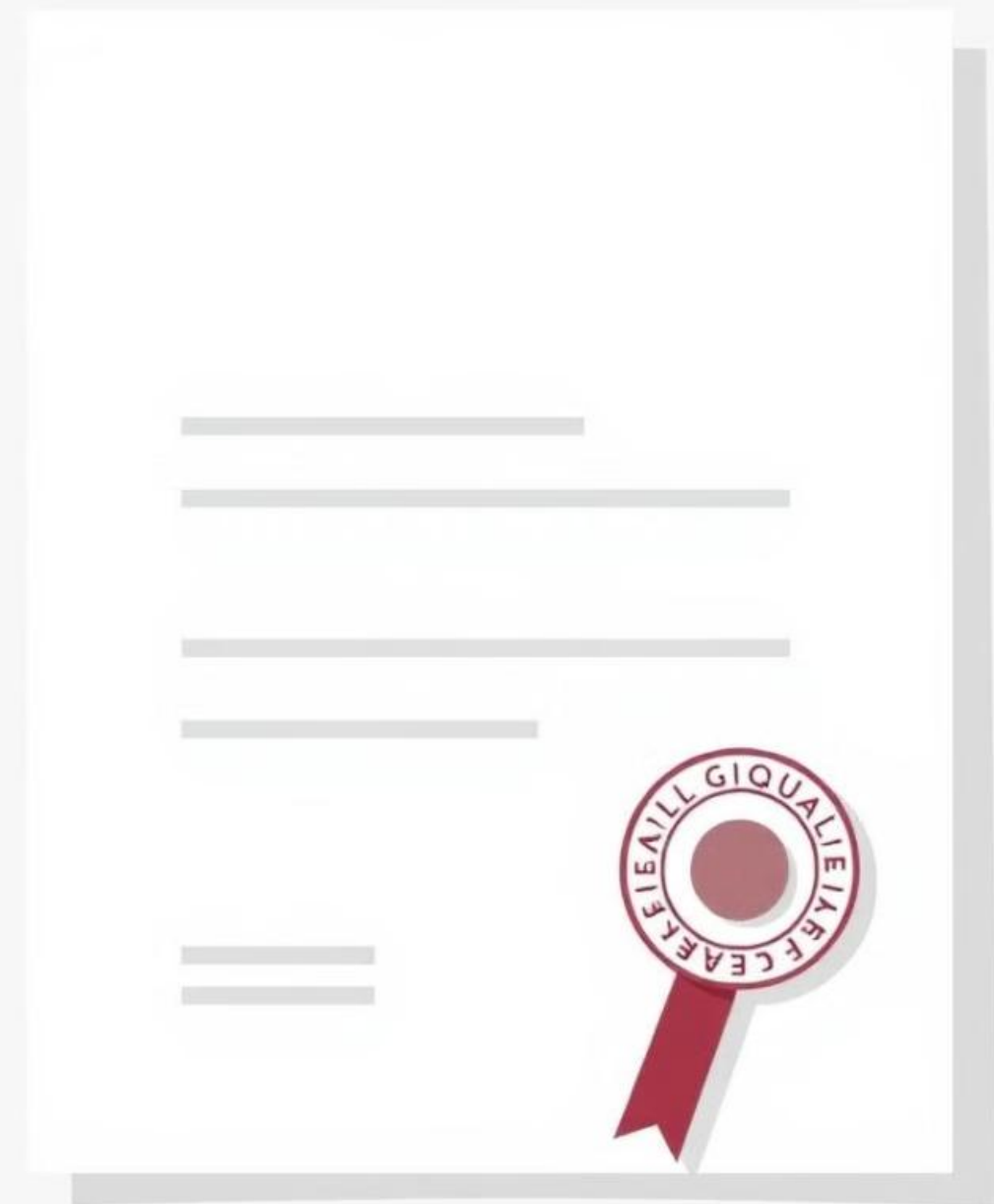
Визнання закону неконституційним

Закон про ратифікацію Хартії втратив чинність не через застереження, а через визнання його неконституційним Конституційним Судом України у 2000 році.

3

Повторна ратифікація

Хартію було ратифіковано вдруге Законом України від 15.05.2003 р. № 802-IV «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин».

Хартія та російська мова

Російська мова займає особливе місце в контексті впровадження Європейської хартії регіональних або міноритарних мов в Україні, адже вона є мовою великої частини населення, особливо в південних та східних регіонах країни. Хартія вступила в дію 1 січня 2006 року, надавши російській мові статус регіональної в областях і великих містах сходу України.

Дата вступу в дію

1 січня 2006 року

Статус російської мови

Регіональна мова в областях і великих містах сходу України

Зміни в діловодстві

Заміна державної мови

Помилки в перекладі

Неточний переклад термінів

Ключовий термін "minority language", що означає "міноритарна мова", був неправильно перекладений як "мова меншин" обласними урядами. Це суперечить закону про ратифікацію Європейської хартії, який передбачає захист мов національних меншин.

Вирване тлумачення

Інша помилка - вирване з тексту тлумачення пункту 11 Пояснювальної записки до Хартії, де зазначено, що метою Хартії є захист і підтримка регіональних мов або міноритарних мов, а не мовних меншин.

Звіти України про виконання хартії: акценти і критика

Україна регулярно подає звіти до Ради Європи щодо виконання Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

Звіт 2007 року :

- **Описано:**
 - Загальний стан мовної політики.
 - Перелік мов, охоплених Хартією: російська, білоруська, болгарська, кримськотатарська, гагаузька, угорська, молдовська, німецька, польська, ромська, румунська, словацька, єврейська (ідиш та
- **Сфери імплементації:**
 - Освіта (включення мов меншин у шкільні програми).
 - Медіа (підтримка мов меншин через місцеві радіо- та телепрограми).
 - Використання мов у місцевому самоврядуванні.
- **Пропозиції Ради Європи:**
 - Покращити доступ до освіти мовами меншин.
 - Забезпечити більш широку присутність мов у засобах масової інформації.

Звіти 2010\2013\2014 року: контекст та ключові аспекти

Звіт 2010 року:

- **Головний акцент:**
 - Деталізація заходів, здійснених у період між першим і другим звітом.
 - Розширення використання мов меншин у суспільних сферах.
- **Ключові аспекти:**
 - Освіта: Налагодження навчання мовами меншин на всіх рівнях.
 - Офіційне використання: Використання мов меншин у діловодстві та публічних оголошеннях у громадах.
- **Проблеми:**
 - Нерівномірна підтримка різних мов.
 - Брак фінансування та ресурсів для впровадження програм.

Звіт 2013 року:

- **Контекст:**
 - Розпочалася дискусія щодо балансу між захистом мов меншин і захистом державної мови.
- **Описано:**
 - Зміни в законодавстві (закон "Про засади державної мовної політики", відомий як "закон Ківалова-Колесніченка").
- **Критика з боку Ради Європи:**
 - Недостатність практичної реалізації положень Хартії.
 - Брак широкого діалогу з меншинами.
- **Пропозиції:**
 - Створити механізм моніторингу реалізації мовних прав.
 - Посилити навчання державної мови для меншин без шкоди для їхніх рідних мов.

Звіт 2014 року:

- **Окремий акцент:**
 - Використання мов у Криму після анексії та на окупованих територіях Донбасу.
 - Забезпечення мовних прав у складних політичних і соціальних умовах.
- **Ключові дані:**
 - Програми підтримки мов меншин, які проживають на територіях під контролем України.
 - Труднощі з забезпеченням мовної освіти у регіонах збройного конфлікту.
- **Виклики:**
 - Обмежені можливості реалізувати Хартію через військову агресію Росії.
 - Мовна поляризація у суспільстві.

Висновки: Баланс між державною мовою та правами меншин

Дискусії

Європейська Хартія викликала складні дискусії щодо балансу між державною мовою та правами меншин. Вона визнає право на використання мови меншин в освіті, культурі, судах та інших сферах життя, але також підкреслює важливість збереження державної мови як символу національної ідентичності.

Імплементация в Україні

Її імплементация в Україні триває в умовах складних політичних і соціальних викликів. З одного боку, Україна зобов'язана забезпечувати права мовних меншин, з іншого боку, вона має дбати про збереження української мови як державної мови.

Ключові дослідження та джерела інформації

1. Бестерс-Дільгер Ю. Сильні та слабкі сторони Європейської хартії регіональних або міноритарних мов: західноєвропейський досвід. Мовознавство. 2010. № 1. С. 94–99.
2. Захист мов та право на користування рідною мовою: у чому відмінність?// ДЕЕС. <https://dess.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/Language-protection-and-the-right-to-native-language.pdf>
3. Збіжна думка судді Серігя Головатого у справі...// https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p_2021_1.pdf
4. Мозер М. Європейська хартія регіональних і міноритарних мов під час російської війни в Україні// Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика. К.. 2024. с190-210.
5. О. Задорожній, В. Кулик. Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — С. 254
6. Томашевська Є І. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин: досвід ратифікації в Україні// Етнополітологія та етнодержавознавства. 2021. Вип. 2.

Дякую за увагу!